

УДК 001.92:321.7

Митко Антоніна Миколаївна

доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

ORCID ID0000-0002-5234-0758

Ant80@meta.ua

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДГОТОВЦІ КАДРІВ ДЛЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ТА ПОЛІТИЧНОЇ СФЕР

Анотація. У статті досліджено значення інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для підготовки фахівців інформаційно-аналітичної та політичної сфер. Актуальність теми пов'язуємо з тим, що тенденцією розвитку інформаційного суспільства XXI ст. став інтенсивний розвиток інформації й наукових знань. Методологічною основою дослідження стало поєднання системного, структурного методу і мережний й інституціональний підходи. Мета наукової розвідки – дослідити значення інформаційно-комунікаційних технологій для підготовки фахівців для інформаційно-аналітичної та політичної сфер. Відповідно до мети поставлено й розв'язано завдання: розглянуто інформацію як найважливіший ресурс і капітал розвитку країни у різних сферах життєдіяльності суспільства; визначально, що ІКТ є чинником політичного і соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізаційних процесів; проаналізовано взаємозв'язок зростання користувачів Інтернет-мережі й необхідність підготовки суспільства в цілому до нових умов навчання і роботи; охарактеризовано як оволодіння ІКТ формує нові еліти, такі як нетократія та інфократія; проаналізовано як інформаційний і цифровий розрив впливають на сучасний освітній ринок та потребу в підготовці нових кадрів для аналітичної галузі, журналістики, політичної сфери тощо; визначено, які умови підвищення рівня і якості підготовки фахівців зазначених галузей сприятимуть демократизації країни.

Також визначено загрози та проблеми у розвитку ІКТ в політичній та інформаційно-аналітичній сфері, а саме: проблема забезпечення доступом до мережі Інтернет окремих категорій громадян (вразливі верстви населення); проблема комп'ютерної неграмотності населення; загроза приватно розподілити інформаційні потоки, оволодіти інформаційно-комунікаційними ресурсами країни; недостатній рівень умінь і навичок, що є наслідком інформаційної нерівності (або інформаційного/цифрового розриву) й ін. наголошено, що стрімко зростає питома вага галузей, що забезпечують створення, передавання, опрацювання та використання інформації, тому тема підготовки кадрів для інформаційної та політичної сфер є актуальною й перспективною.

Ключові слова: ІКТ; освіта; інформація; кадри; держава; нова еліта; Інтернет; цифровий розрив.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Нині країни пострадянського простору, до яких зараховуємо й Україну, входять в епоху демократичних держав із прозорими політичними системами й відкритими урядами, функціонування яких забезпечує інформаційне суспільство, розгалужена система мас-медіа, ефективні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ), освічені громадяни. Політична комунікація стала ключовим виміром у забезпеченні «прозорості» прийняття політичних рішень і невід'ємним атрибутом демократичних режимів сучасності. Важливою тенденцією розвитку інформаційного суспільства визначаємо зростання значення освіти та підготовки кадрів для інформаційно-аналітичної сфери. XXI ст., як відомо, – століття інформації й наукових знань. На сьогодні система освіти поставлена розв'язувати

принципово нову глобальну проблему, пов'язану з підготовкою мільйонів людей до життя і діяльності в абсолютно нових умовах інформаційного світу. Специфіка розвитку сучасної освіти у світі визначається процесами глобалізації, навколо якої багато суперечок: теорій, дискусій, діаметральних оцінок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В Україні питання інформаційної держави почали розглядати порівняно недавно, першопрохідцями в цій сфері є західні країни, проте й у нас існують досягнення і стратегічні плани щодо цього. Ціла низка сучасних досліджень різних напрямів (політичного, історичного, філологічного, юридичного, економічного, соціологічного й ін.) присвячено розробці методичних основ проектування, створення і використання ІКТ (О. Глазунова, Л. Тимчук, С. Литвинова); використанню хмарних технологій (М. Шишкіна, О. Мерзликін, О. Мельник, М. Попель); психологічним аспектам використання ІКТ в освітній галузі (С. Денисенко) та формуванню фахових компетентностей (Н. Сороко, О. Колгатін); особливостям застосування інформаційних технологій для різних груп осіб, що навчаються (учні шкіл та учні з індивідуальним навчанням, студенти, аспіранти, науково-педагогічні працівники й ін.) (С. Литвинова, Л. Варченко-Троценко). Частково питання освіти у підготовці кадрів для інформаційно-аналітичної та політичної сфер розглянуто в сучасних дисертаційних роботах. Так, наприклад, І. Піголенко цій тематиці присвячено роботу «Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства (на прикладі НТУУ «КПІ»)» [1], про роль новітніх комунікаційних технологій у підготовці вітчизняних політичних журналістів наголосив О. Мелещенко [2], фахові критерії професійних учасників процесу масової комунікації проаналізував О. Чекмишев [3], [4], природу й структуру комунікативного процесу, широку проблематику мас-медійної діяльності сучасних засобів масової комунікації (ЗМК) охарактеризували В. Різун [5], [6], В. Недбай [7], [8].

Актуальність проведення подібних досліджень пов'язана з тим, що застосування мультимедійних та ІКТ технологій надає можливість підвищити інтенсивність і ефективність процесу навчання; створює умови для самоосвіти і дистанційної освіти, тим самим дозволяючи здійснювати перехід до безперервної освіти; у поєднанні з телекомунікаційними технологіями розв'язує проблему доступу до нових джерел різноманітної за змістом і формою подання інформації. Тематика підготовки кадрів саме для інформаційно-аналітичної діяльності, політичної та журналістської сфери є на сьогодні цікавою й актуальною, але, на нашу думку, мало розробленою, чим і обґрунтовуємо доцільність проведення дослідження на цю тему.

Формулювання цілей статті. Мета – дослідити значення інформаційно-комунікаційних технологій для підготовки фахівців для інформаційно-аналітичної та політичної сфер.

2. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У дослідженні використано комплексний підхід: поєднання системного, структурного методу та мережний й інституціональний підходи.

У поєднанні із системним методом використано метод SWOT-аналізу (*англ. strengths – сильні сторони, weakness – слабкі, opportunities – можливості, threats – загрози*) – це аналіз сильних і слабких сторін питання, а також можливостей і загроз із боку зовнішнього і внутрішнього середовища. Об'єктивно досліджено можливості інформаційної демократії для становлення нових вимог взаємовідносин політичної системи й громадськості, відкритості в прийнятті політичних рішень і транспарентності влади через вплив нетократії та інфократії. Схарактеризовано загрози інфократії, що не

дозволяють повною мірою використати досягнення сучасних ІКТ.

Системно-діяльнісний аналіз створює можливість комплексно дослідити політичний простір як систему комунікативних зв'язків. Тобто діяльністю в нашому випадку є функціонування інформаційної освіти в глобальному інформаційному просторі, що підкреслює її всезагальний характер. Структурно-функціональний метод передбачає дослідження предмета з точки зору взаємопов'язаності елементів, що утворюють його структуру, і функцій, властивих і цим елементам, і явищу загалом. Сутність структурно-функціонального підходу полягає у виділенні в інформаційній демократії структурних елементів (компонентів, підсистем) і визначенні їхньої ролі (функцій) у системі. Елементи і зв'язки між ними створюють структуру системи. Кожний елемент виконує свої специфічні функції, які «працюють» на загальносистемні функції. Це дозволяє розглядати систему як структурно-функціональну цілісність, у якій кожний елемент (підсистема, компонент) має певне функціональне призначення, що узгоджується із загальними цілями системи загалом. У результаті структурно-функціонального підходу створено певну модель інформаційної освіти для політичної системи, журналістики і сектору аналітичних досліджень. Звідси випливає необхідність застосування методу моделювання, який дозволяє побачити чітко майбутнє інформаційної демократії в політичному просторі, що складається із суб'єктів, інститутів і процесів. Тому в роботі застосовано мережний та інституційний підходи [9].

Категоріальний апарат мережного підходу, специфічні методи прикладних досліджень (включаючи комп'ютерне програмне забезпечення), величезний досвід мережного аналізу, який з успіхом використовували в управлінні політичної системи Західної Європи та США, залишаються недослідженими в Україні, що підкреслює ще один важливий момент в обґрунтуванні новизни нашого дослідження. На сьогодні знаходимо лише поодинокі роботи щодо сфери мереж. У політологічному ракурсі мережні аспекти застосовують не часто, що знову-таки вказує на новизну використаного методу в дослідженні. Мережний підхід полягає в тому, що інформаційна освіта як елемент інформаційної демократії розглядалася як одна мережа, у якій кожен елемент пов'язаний з іншим як по вертикалі, так і по горизонталі. Прослідковано, як дія одного з елементів впливає на функціональність іншого, як один з елементів може змінити зміст іншого. Цей підхід дає зрозуміти сутність поняття «інформаційна держава», виявити його тенденції та закономірності, передбачити наслідки і можливий подальший розвиток. Інституційний підхід зорієнтовано на вивчення політичних інститутів суспільства. У нашому випадку політична система й аналітична сфера є тими інститутами, на основі яких досліджується значення інформаційної освіти.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Найпершою і найважливішою тенденцією становлення інформаційної демократії в постіндустріальному світі є зростання ролі інформації і знань, що детерміновано глобалізаційними процесами. Набуваючи особливої ваги, інформація й знання стають найважливішим ресурсом і капіталом розвитку країни, визначають прогрес у високотехнологічних сегментах різних сфер життєдіяльності суспільства, а доступ до них – один з основних чинників політичного і соціально-економічного розвитку [10]. Уряди країн проводять цілеспрямовану політику з підвищення комп'ютерної грамотності, створення центрів навчання й поліпшення умов для зростання кваліфікації персоналу в галузі інформаційних технологій (ІТ). Використання інформаційних мереж і систем створює для всіх громадян принципову можливість безпосередньої участі в

політичному волевиявленні й забезпеченні прав і свобод. Це велика перевага інформаційного століття. Глибокий соціально-економічний і політичний аналіз сучасного стану світової цивілізації дозволяє припустити, що в основі лежать геополітичні й соціально-економічні інтереси розвинених країн. Процес глобалізації – це процес, безперервний у часі, який зачіпає весь спектр соціально-економічних інститутів усіх країн, динаміку їх розвитку. Держави в умовах глобалізації, поряд із можливими ризиками, мають реальний шанс за допомогою використання ІКТ та знань зайняти гідне місце на новому етапі розвитку цивілізації, спираючись на науку, освіту, пріоритетні технології. Особлива роль належить освіті, як чиннику, що дозволяє включитися в політичну систему [11, с. 6].

Система знань про політичну систему повинна формуватися протягом усього життя. Наголошуємо на тому, що наявність обов'язкової загальної середньої освіти стає передумовою працездатності виборчої системи, основаної на загальному виборчому праві. Розширення ж групи осіб, що мають вищу освіту, дозволяє говорити про подолання інформаційного розриву, можливе збільшення кількості політично грамотних громадян, що підтримують вирішення питань, що ухвалюються прямим голосуванням. Подальша інформатизація безумовно підвищить освіченість громадян. Тож високий освітній рівень громадян максимально наблизиться (за виключенням спеціальних знань і навичок) до рівня «вибраних», яким делеговано право вирішувати долю суспільства й держави [12].

Зацікавленість у використанні ІКТ (і не лише в освітній сфері) зростає з кожними роком. Так, до прикладу, станом на 2014 р. найбільше Інтернет-користувачів виявлено в Ісландії (96 % населення), Норвегії (95 %), Швеції (94 %), Данії (93 %) та Нідерландах (93 %). Найменше Інтернет поширений у М'янмі, де доступ до нього має лише 1,1 % населення, Східному Тиморі (0,9 %) та Еритреї (0,8 %). Такі цифри наведено у звіті «Стан широкосмугового зв'язку 2013», який підготували ЮНЕСКО та Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ), передають УНН. Україна відставала за показниками поширення Інтернету від Польщі (46 місце), де цей показник становить 65 %, та Росії (69 місце), де більше половини (53 %) населення мають доступ до Інтернету. Грузія посіла в цьому рейтингу 81 місце з рівнем поширення Інтернету 45,5 % [13]. Попри це, за прогнозами фахівців наприкінці 2017 р. та початку 2018 р. у світі налічуватиметься близько 3,6 млрд Інтернет-користувачів або 48 % прогнозованого населення земної кулі (7,6 млрд осіб). Збільшиться і швидкість передавання даних у фіксованих широкосмугових мережах: з 2014 р. до 2017 р. вона виросте більш ніж у три з половиною рази – з 11,3 Мбіт/с до 39 Мбіт/с. Користувачі мереж до цього часу будуть генерувати 6 мільйонів років відеоконтенту на місяць або більше двох років відеоконтенту в секунду. У регіональному розрізі найбільший обсяг ІР-трафіку буде генерувати Азіатсько-Тихоокеанський регіон, утримуючи першість, уперше завойовану в минулому році. На національному рівні найвищі темпи зростання ІР-трафіку за розглянутий період покаже Індія, де середньорічний приріст складе 44 %. На другому місці буде Індонезія (42 % на рік), а на третьому – ПАР (31 % на рік) [14].

Отже, безпосередня участь будь-якої великої кількості освічених громадян у керівництві державою вже не загрожуватиме обернутися охлократією, владою натовпу [15], а навпаки сприятиме формуванню нового прошарку еліти, яка шляхом дискусії достатньо обізнаних осіб буде вносити, якщо не остаточні рішення, то основні тенденції, які мають ці рішення охопити. Водночас проблема забезпечення доступом до мережі Інтернет окремих категорій громадян із числа особливо вразливих верств населення є актуальною для державної інформаційної політики, спрямованої на подолання внутрішнього цифрового розриву, має бути предметом особливої уваги й може бути розв'язаною різними шляхами, включно з використанням механізмів

створення спеціалізованих фондів. Інформаційні технології вперше в історії індустріальних суспільств із ліберальними, демократичними режимами уможливили відтворення досконалої форми демократії – інформаційної, як у часи Давньої Греції, коли громадяни могли здобути повну інформацію та безпосередньо брати участь в управлінні полісом.

Коли ж освічені громадяни все ж гостро відчують, що не можуть вплинути на курс політики, який впроваджує держава чи місцева влада, то значно підвищується рівень напруженості в суспільстві. Більше того, коли право градуювати проблеми за ступенем важливості й нагальності цілковито делеговане знеособленим «державним апаратам», це відсуває глобальні проблеми, якими переймається кожна людина, проте які є не надто важливими для «апарату», на задвірки політики, місцевої чи міжнародної.

Сучасна зміна ролі знань – це революція у сфері управління політичними процесами, оскільки використання знань для відшукування найбільш ефективних способів застосування наявної інформації в цілях отримання необхідних результатів – це, по суті, і є управління. Знання стають активним засобом не тільки перманентного оновлення політичної системи, але всіх сторін суспільного життя.

Шведські вчені А. Бард і Я. Зодерквіст політичну еліту нового типу суспільства називають «нетократією» [16]. Поява інформаційної демократії та нетократії пов'язана, передусім, з виникненням всесвітньої мережі – важливого інструменту спілкування й співпраці на відстані. Дослідники відзначають не лише формування меншості (еліти) в одній державі, а й поширення глобальних мереж, які формуються на основі спільних поглядів між людьми різних держав. Розвиток технологій у всіх сферах знання забезпечує однаковий рівень життя більшості людей незалежно від їхніх фінансових доходів. Саме це зумовлює зміну цінностей: інформація стає важливішою за гроші [17].

Інформація й знання формують характер трансформації суспільного розвитку, різних політичних структур та інститутів. Зокрема, нову класократію, теоретичні концепції та практичні дії якої підпорядковано виокремленню в суспільстві нової елітної соціальної групи (класу) – інфократії, обґрунтуванню їхньої авангардної, провідної, панівної ролі у відносинах з іншими групами суспільства, громадянами й державою загалом. Влада людей, які намагаються нині приватно розподілити інформаційні потоки, оволодіти інформаційно-комунікаційними ресурсами країни, які отримали в спадщину загальнонаціональну цінність, створену й накопичену суспільством протягом століть розвитку. Спроби зробити все це приватною власністю починаємо нині відчувати в концепціях і діях деяких можновладців. Такі дії є, безперечно, загрозою національній безпеці, і це спонукає народ розвивати засади громадянського суспільства, власну юридичну науку, впливати на розвиток технологій роботи з інформацією [18].

Одним із найважливіших завдань є інфоосвіта й підготовка професійних кадрів для інформаційно-аналітичної галузі й політичної сфери. Сучасний швидкий поступ інформаційних технологій вимагає якісно нових освітніх послуг для забезпечення гідного рівня підготовки фахівців у різних галузях життєдіяльності суспільства.

Особливу увагу варто звернути на те, що мала кількість населення ознайомлені з таким поняттям як інформаційна демократія й тими можливостями, які вона надає. Для представлення результатів дослідження і проведення профорієнтаційної роботи нами розроблений навчальний курс з «Інформаційної демократії», окремі аспекти вивчення інформаційної демократії викладаються в таких дисциплінах: «Міжнародна інформація», «Аналіз зовнішньої політики», «Інформаційні війни та безпека», «Сучасний міжнародний медіа-моніторинг», «Актуальні проблем сучасної політичної аналітики», «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах»,

«Політична аналітика», «Основи аналітичної експертизи» та ін.

Аспектом освітнього завдання є комп'ютерна грамотність населення, яку можна підвищити за допомогою зусиль середньої школи. Інформатизація шкіл, навчального процесу повинна стати, попри все інше, квінтесенцією сучасної шкільної реформи. Бажано впроваджувати інформаційні, мультимедійні технології в навчальний процес з усіх шкільних предметів, а не просто організувати комп'ютерні класи в школах [19].

Ринок праці ставить значно вищі вимоги до сучасних випускників вишів України. Якість наданої у сфері ІКТ освіти безпосередньо впливає на становлення інформаційної демократії в нашій країні, оскільки її основою в наукових колах називають вільну інформацію й безперешкодний доступ до інформаційних ресурсів будь-яких верств суспільства. Отже, можемо говорити про те, що якісна освіта через вільний доступ до світових освітніх ресурсів якісно впливає й на розвиток демократичних цінностей України.

На нашу думку, інформаційна діяльність й освіта в державі взаємопов'язані в єдину систему. Інформаційна діяльність виконує освітню функцію: впливає на становлення особистості, формування світогляду, створення системи цінностей кожного індивіда; освіта – процес передавання інформації, її перетворення, обробки [20].

Проте для управлінської сфери, політики та економіки, промисловості важливим є не стільки своєчасне ознайомлення з інформацією, скільки випереджувальне виявлення проблемних ситуацій і прогноз розвитку подій. Необхідність в отриманні такої інформації зумовлена переходом владних структур до прогностичних форм діяльності з використанням багатоваріантних моделей розвитку подій, що потребує не просто констатації фактів для доведення відповідної тези, а системного підходу до розв'язання проблеми на основі поєднання інтелектуальних здібностей людини з функціональними [21].

Справедливо зазначає О. Хмельницький про те що не всі спеціалісти мають змогу ефективно формувати і використовувати інформаційні ресурси [22]. Причин цього є декілька. Однією з них є відсутність або недостатній рівень відповідних умінь і навичок, що є наслідком інформаційної нерівності в межах країни. Ситуація додатково ускладнюється й тим, що не визначено обсяги і зміст необхідної й достатньої професійної підготовки фахівців. Розв'язання цієї проблеми вбачаємо в державному регулюванні змісту освіти й науки шляхом удосконалення навчальних програм і належному проведенні інформативної підготовки освітян.

Поділяємо думку О. Сосніна, який виділяє фактори, що посилюють інформаційний розрив, а саме [23]: інформаційний, у тому числі лінгвістичний, культура особистості, інформаційна компетентність, освіченість, а також мотивація людини, її прагнення до пізнання й самонавчання, розвитку своїх інтелектуальних здібностей. Адже, якщо людина немає бажання бути активним членом інформаційного суспільства, то ніяка техніка їй не допоможе.

Окрім інформаційних прірв виникають й «цифрові розриви», які утворюються через те, що певні частини населення мають значно ширші можливості отримати вигоду з інформації, ніж інші верстви населення. Цифровий розрив (*англ. digital divide*) – явище, яке характеризує асиметричність у доступі до інформаційних джерел у різних суб'єктів. Цифровий розрив є однією з основних проблем розвитку інформаційного простору й інформаційного суспільства. Цифровий розрив вимірюють відповідно до умовної шкали, що складається з п'яти характеристик: 1) фізичний доступ (наявність реальної можливості використовувати інфраструктуру, програмне забезпечення та обладнання); 2) фінансовий доступ (наявність економічних можливостей для регулярної оплати інформаційних послуг); 3) когнітивний доступ (здатність здійснити

пошук, отримати необхідну інформацію, обробити її та застосувати); 4) доступ до значущості інформації (можливість знайти й використати корисні дані, якщо володієш необхідними мовами); 5) політичний доступ (можливість населення впливати на політичний процес і розподіл суспільних благ) [24].

Розвиток інформаційної демократії покладено на фахівців у галузі журналістики й інформаційно-аналітичної діяльності. У зв'язку з цим гостро постає важлива проблема – питання кваліфікації працівників саме інформаційних інститутів (прес-служби, прес-бюро, аналітичних та інформаційних відділів тощо). Спеціалісти цих структур мають виступати координаторами в налагодженні ефективної співпраці структур і територіальних підрозділів органів влади.

Підвищення рівня і якості знань під час підготовки фахівців зазначених галузей сприятиме демократизації країни. Для вирішення цього питання слід врахувати такі аспекти:

- необхідність підвищення рівня професійності представників інформаційного простору через зміну системи журналістської освіти;
- слабка аналітична діяльність представників журналістського кола;
- використання методів «м'якої сили», що ґрунтуються на масовій культурі й ідеї інформування «вільної людини»;
- відсутність чіткої системи навчання інформаційної роботи із зарубіжними засобами масової комунікації (ЗМК) і громадськістю, у результаті чого створюється негативний імідж країни загалом;
- необхідність наукового обговорення проблем формування знань у галузі інформаційної діяльності тощо.

Подолання інформаційної нерівності в органах влади і місцевого самоврядування лежить через вирішення одного з першочергових кадрових завдань – професійної та соціально-психологічної адаптації державних службовців до роботи в середовищі інформаційної демократії. Для його розв'язання треба готувати державних службовців, підвищувати їхню кваліфікацію з мотивацією збереження робочого місця й кар'єрного зростання; формувати вміння комплексного аналізу проблем, розроблення і реалізації плану дій, оцінки його результатів і наслідків у різних сферах життя суспільства; впроваджувати комп'ютерні технології імітаційного й оптимізаційного моделювання під час розв'язання завдань державного управління, прогнозування ситуацій та розв'язання широкого спектра проблем в управлінні державою. Спільно з Державним закладом післядипломної освіти «Волинський обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій» в 2015 р. для державних службовців Волинської області розроблено й упроваджено курс «Ефективність інформаційної демократії для державної служби», лекції з цієї проблематики включено в навчальний модуль «Зв'язки з громадськістю в системі управлінської діяльності».

Етична сторона освітніх завдань інформаційної демократії полягає в актуальності розробки типових «Правил поведінки державних службовців у громадських медіа», що будуть визначати: загальні характеристики громадських мереж і їх орієнтовної аудиторії, основні принципи поведінки в громадських мережах, базові принципи забезпечення безпеки даних, загальні вимоги до характеру контенту (здебільшого – найбільш значимі обмеження).

Свобода слова належить до ключових цінностей нашої політики, але не можна допустити використання свободи слова для розпалювання соціальної ворожнечі й розбрату в суспільстві. На часі розпочати розмову про формування соціально відповідальної журналістики. Назріла необхідність запровадження в Україні таких

механізмів і кодексів журналістської відповідальності, що протидіяли б розпалюванню соціальної ворожнечі й ненависті, запровадили б ефективні механізми громадського контролю за діяльністю мас-медіа.

Зважаючи на «глобальність» Інтернету, на ділі з'ясовуємо, що реально використовувати його можуть лише окремі верстви населення, при цьому широкі маси, які не мають фінансової, технічної можливості або ж просто не володіють навичками роботи з мережі Інтернет, залишаються поза «глобальних об'ємів» мережі. Не зважаючи на те, що у більшості людей є мобільні пристрої, телефони, планшети, ноутбуки та комп'ютери і всі вони у переважній більшості мають доступ до Інтернету, лише 58% населення України (а це 25,59 мільйона українців) користуються мережею Інтернет. Такі дані оприлюднило міжнародне агентство «We are social», що спеціалізується на дослідженнях в сфері медіа, у звіті «Digital in 2018». Мобільним інтернетом користуються 18,7 млн українців – це 42% населення. Соціальними мережами користуються 29% жителів України – 13 млн осіб. З них за допомогою мобільного телефону у соцмережі виходять 22% населення – 9,5 млн. Згідно зі статистикою, кожного дня інтернетом користуються 72% користувачів, мінімум раз на тиждень – 21%, мінімум раз на місяць – 4%, рідше, ніж раз на місяць, – 2% користувачів [25] (рис. 1).

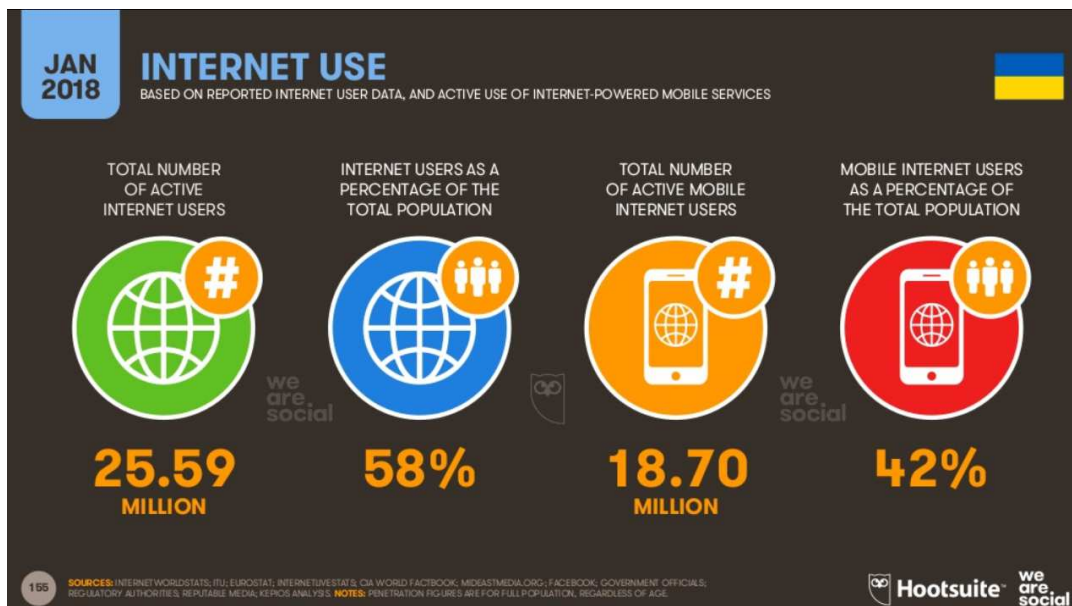

Рис. 1. Використання мережі Інтернет в Україні (станом на січень 2018 р.)

За таких умов у сучасному цифровому столітті, сфера освіти набуває ще більшого значення, оскільки виникає проблема налагодження навчання нових поколінь. ІКТ дозволяють реалізувати абсолютно нові підходи до навчання у вигляді організації системи так званої е-освіти й е-інклюзії. У країнах Євросоюзу вже багато чого зроблено, щоб зорієнтувати шкільну освіту на підготовку громадян інформаційного століття (наприклад, програма «Європейська молодь у цифровому столітті» [26]), і мета цієї ініціативи полягає в прискоренні процесу, перетворенні цифрової літератури в основну інформаційну базу для навчання молоді. Європейська ініціатива охоплює три головні напрями [27], які, на нашу думку, необхідно взяти на озброєння не лише європейським країнам задля подолання інформаційного відставання:

- 1) удосконалення Інтернету й мультимедійних ресурсів;
- 2) використання цих ресурсів для навчання й освоєння нових професій;

3) розвиток ключових навичок спільної роботи, адаптованості, творчого підходу до справи, прагнення до розширення знань, а також міжкультурних комунікацій.

ІКТ надають виключно широкі можливості для дослідницької роботи й дозволяють реалізувати абсолютно нові підходи до навчання у вигляді організації системи е-освіти, коли учням і студентам надано доступ в он-лайн режимі до сайтів з академічними й науковими матеріалами. Спілкування за допомогою електронної пошти, «Skype» та передавання інформації через мережу стали ключовими елементами академічного і професійного життя.

Попри те, он-лайнове співробітництво навіть не у всіх розвинутих країнах поки не ввійшло в повсякденну практику. Окремі держави Євросоюзу модернізували свої дослідницькі й освітні мережі, але щільність з'єднань у межах Євросоюзу змінюється від країни до країни. У результаті багато дослідників і студентів позбавлені можливості спілкування зі своїми колегами, що обмежує й пан'європейське співробітництво, оскільки користувачі не в змозі реалізувати потенціал цифрового спілкування повною мірою.

Швидкий Інтернет особливо ефективний як засіб організації і проведення спільних інтерактивних досліджень, коли його учасники географічно віддалені один від одного. У цьому випадку вони отримують можливість колективно користуватися даними або інструментами для генерації нових ідей, відомостей; ця технологія передбачає появу нової форми наукової роботи, названої «е-дослідженням». Для підтримки таких досліджень потрібно надати кінцевим користувачам мультимедійні комунікації гарантованої якості, забезпечити розробку інноваційного контенту, а також методів і засобів для демонстрації досягнень віртуальних колективів та інститутів.

Ще одне питання, якому слід приділити увагу, це те, що в майбутньому різні види доступу будуть відповідати кожен своєму типовому місцю й моделі користування Інтернетом, що дозволить входити в мережу в будь-якому місці, у будь-який час, з будь-якою метою через 4G (*англ. 4th Generation*) – четверте покоління рухомого (мобільного) радіозв'язку. Ця концепція описана як «інформаційне суспільство для всіх» і, одночасно, «особисте інформаційне суспільство для кожного». У цьому контексті основна роль належить уряду як головному інституту забезпечення інформаційної демократії загалом. Кількість пристроїв з підтримкою технології 4G в мережі оператора Vodafone Україна за результатами 1 півріччя 2017 року перевищила 2,2 млн, збільшившись протягом року в два рази. За прогнозами аналітиків компанії такий темп зростання проникнення пристроїв LTE (*англ. Long Term Evolution – «довготерміновий розвиток»*) збережеться в найближчі два роки. Отже, до моменту планового запуску 4G в 2018 році рівень проникнення смартфонів з підтримкою цієї технології в мережі Vodafone в середньому по країні сягне близько 20 % [28], що значно розширює можливості для використання ІКТ в освітній галузі.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Дослідивши як глобалізація й розвиток інформаційної демократії на макрополітичному рівні змінюють взаємопов'язані процеси і тенденції, ми дійшли висновків: інформація і знання стають важливим ресурсом і справжньою рушійною силою соціально-економічного розвитку; стрімко зростає питома вага галузей, що забезпечують створення, передавання, опрацювання та використання інформації; розвинена інформаційна інфраструктура перетворюється на умову, що визначає національну й регіональну конкурентоспроможність в інформаційно-аналітичній та політичній сферах; розвиток й активне впровадження в усі сфери діяльності ІКТ істотно змінює моделі сучасної освіти тощо. У дослідженні використано комплексний

підхід методологічної бази, що поєднує системний, структурний методи і мережний й інституціональний підходи, передбачає дослідження проблематики не в окремо взятих, а іноді й штучно створених, умовах, а в єдності з іншими проблемами і питаннями інформаційної освіти і підготовки сучасних кадрів у сфері ІКТ, що знаходимо в колі зацікавленості науковців-теоретиків та практиків. Подальша розробка цієї теми є актуальною і перспективною оскільки нині українська держава перебуває в стані гібридної (інформаційної) війни, що зумовлює необхідність підготовки кадрів для інформаційно-аналітичної сфери. Лише за умови грамотної і цивілізованої відповіді на зовнішні загрози інформаційному суверенітету можливо досягти миру і стабільності, а розв'язувати це завдання повинні саме кадри інформаційної і політичної сфери.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] І. Пиголенко, *Інтернет-технології як засіб формування ціннісних орієнтацій студентства на шляху до інформаційного суспільства (на прикладі НТУУ «КПІ»)*, автореф. дис. канд. філософ. наук. К., 2007, 20 с.
- [2] О. Мелещенко, *Газетні інформаційні моделі: взаємозв'язок та взаємозалежність концепції і структури, тематики*, автореф. дис. канд. філол. наук. К., 1993, 22 с.
- [3] О. Чекишев, *Основи професійної комунікації. Теорія і практика новинної журналістики*. К.: ВПЦ «Київський університет», 2004, 129 с.
- [4] О. Чекишев, "Українська журналістика на перехідному етапі", *Редакційно-видавнича справа: досвід, проблеми, майбутнє*. К.: РВЦ «Київський університет», 1997, С. 21–45.
- [5] В. Різун, *Інформаційні мережі в засобах масової інформації. Канал ІНФО-ТАСС*. К., 1992, 96 с.
- [6] В. Різун, "Роль ЗМК в демократичному суспільстві", *Публіцистика і політика*, Вип. 2. К., 2001, С. 13–15.
- [7] В. Недбай, "Понятійна основа політологічного дослідження інноваційних медіа-технологій у системі політичної комунікації", *Політологічний вісник*, Вип. 42. К.: «ІНТАС», 2009, С. 239–248.
- [8] В. Недбай, *Сучасні політичні комунікації: медійно-політологічний аспект*, моногр. Одеса, 2009, 328 с.
- [9] А. Митко, *Інформаційна демократія: реалії та виклики часу*, моногр. Луцьк: Вежа-Друк, 2014, 400 с.
- [10] А. Чернов, *Глобальное информационное общество: сущность, этапы становления, перспективы интеграции России*, дис. к. полит. н. 23.00.04. Москва, 175 с.
- [11] Н. Наливайко, "К вопросу о специфике управления современным образованием", *Менеджмент за умов трансформаційних інновацій: виклики, реформи, досягнення*, У 2 ч., Ч. 2, С. 6–13.
- [12] О. Шевчук, О. Голобуцький, *E-Ukraine. Інформаційне суспільство: бути чи не бути*. К.: ЗАТ «Атлант UMS», 2001, 102 с.
- [13] "Україна опинилася на 109 місці за кількістю інтернет-користувачів" [Електронний ресурс]. Доступно: <http://ua.racurs.ua/news/16150-ukrayina-opynylasya-na-109-misci-za-kilkistu-internet-korystuvachiv>.
- [14] "Кожен другий житель Землі до 2017 буде інтернет-користувачем – прогноз" [Електронний ресурс]. Доступно: <https://web.archive.org/web/20160329000559/http://proit.if.ua/novyny/424-kozhen-druhyi-zhytel-zemli-do-2017-bude-internet-korystuvachem-prohnoz.html>.
- [15] А. Бард, Я. Зодерквист, *НЕТократия: Новая правящая элита и жизнь после капитализма*. СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2004, 252 с.
- [16] А. Митко, "Інформація і знання як ресурс нетократії в країнах Європейського Союзу", *Integracja europejska: doświadczenie Polski i Ukrainy*. Луцьк-Люблін: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2013, С. 637–642.
- [17] О. Соснін, "Інформаційна сфера в реалізації інтересів інноваційного розвитку нації", *Журнал Верховної Ради України «Віче»*. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://veche.kiev.ua/journal/2675/>.
- [18] А. Баранов, "Електронное правительство в Украине? Будет! Когда?", *Зеркало недели*, №1, 05 янв. 2002.
- [19] А. Митко, "Якісна освіта в галузі інформаційної діяльності", *International scientific Journal «Acta Universitatis Pontica Euxinus»*. Dnipropetrovs'k–Varna, 2011, Р. 381–383.
- [20] О. Хмельницький, *Інформаційна культура: Підготовка кадрів до інформаційної роботи*, навч. посіб. К.: КНТ, 2007, 200 с.
- [21] В.Рубан, "Весь мир-Театр», а люди в ньому – інфозомбі", *Кореспондент*, 2012, 12 сент.

- [Електронний ресурс]. Доступно: <https://blogs.korrespondent.net/blog/users/3234906-ves-myr-teatr-a-luidy-v-nomu-infozombi>.
- [22] А. Митко, *Політико-системний вимір інформаційної демократії*, дис.д. політ. наук. Львів, 2015, 558 с.
- [23] А. Полякова, "Лише 58% українців користуються інтернетом – дослідження" [Електронний ресурс]. Доступно: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/01/31/633590>.
- [24] *Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні*, розпорядження КМУ від 13 грудня 2010 р. N 2250-р. [Електронний ресурс]. Доступно: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>
- [25] С. Кулеш, "Vodafone Україна начал готовить сеть к запуску 4G, до конца следующего года новое LTE-оборудование получают 3500 базовых станций оператора" [Електронний ресурс]. Доступно: <https://itc.ua/news/vodafone-ukraina-nachal-gotovit-set-k-zapusku-4g-do-kontsa-sleduyushhego-goda-novoe-oborudovanie-poluchat-3500-bazovyih-stantsiy-operatora/>.

Матеріал надійшов до редакції 03.01.2018 р.

ПРИМЕНЕНИЕ ИНФОРМАЦИОННО-КОММУНИКАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПОДГОТОВКЕ КАДРОВ ДЛЯ ИНФОРМАЦИОННО- АНАЛИТИЧЕСКОЙ И ПОЛИТИЧЕСКОЙ СФЕР

Мытко Антонина Николаевна

доктор политических наук, профессор, заведующая кафедрой международных коммуникаций и анализа Восточноевропейский национальный университет имени Леси Украинки, г. Луцк, Украина

ORCID ID 0000-0002-5234-0758

Ant80@meta.ua

Аннотация. В статье исследовано значение информационно-коммуникационных технологий (ИКТ) для подготовки специалистов информационно-аналитической и политической сфер, что обусловлено постоянно растущим использованием информации и знаний в этих областях. Актуальность темы связываем с тем, что тенденцией развития информационного общества XXI в. стало интенсивное развитие информации и научных знаний. Методологической основой исследования есть сочетание системного, структурного метода и сетевого и институционального подходов. Цель научного исследования – исследовать значение информационно-коммуникационных технологий для подготовки специалистов для информационно-аналитических и политических сфер. Нами поставлена и решена задача: рассмотрены информация и знания как важнейший ресурс и капитал развития страны в различных сфер жизнедеятельности общества; изучены ИКТ как изначально фактор политического и социально-экономического развития государства в условиях глобализационных процессов; проанализирована взаимосвязь роста пользователей Интернет-сети с необходимостью подготовки общества в целом к новым условиям учебы и работы; охарактеризованы как овладение новыми ИКТ формирует новые элиты, такие как нетократия и инфократия; проанализированы как информационный и цифровой разрывы влияют на современный образовательный рынок и потребности в подготовке новых кадров для аналитической отрасли, журналистики, политической сферы и тому подобное; определены как условия повышения уровня и качества знаний подготовки специалистов указанных отраслей будут способствовать демократизации страны.

Также определены угрозы и проблемы в развитии ИКТ в политической и информационно-аналитической сфере, а именно: проблема обеспечения доступом к сети Интернет отдельных категорий граждан (уязвимые слои населения); проблема компьютерной неграмотности населения; угроза приватно распределять информационные потоки, овладевать информационно-коммуникационными ресурсами страны; недостаточный уровень умений и навыков, является следствием информационного неравенства (или информационного/цифрового разрыва) и др. Отмечено, что стремительно растет удельный вес отраслей, обеспечивающих создание, передачу, обработку и использование информации, поэтому тема подготовки кадров для информационной и политической сфер актуальна и перспективна.

Ключевые слова: ИКТ; образование; информация; кадры; государство; новая элита; Интернет; цифровой разрыв.

APPLICATION OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TRAINING STAFF FOR INFORMATIONAL, ANALYTICAL AND POLITICAL SPHERES

Antonina M. Mytko

Doctor of Political Sciences, Professor,

Head of the Department of International Communications and Political Analysis

Lesia Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine

ORCID ID 0000-0002-5234-0758

Ant80@meta.ua

Abstract. The article examines the importance of information and communication technologies (ICT) for training the staff for information-analytical and political spheres, which is due to the ever-increasing use of information and knowledge in these fields. The topicality of the research is connected with the fact that the intensive development of information and academic knowledge has become the tendency of the information society of the XXI century. The combination of systemic and structural methods as well as network and institutional approaches has laid the methodological basis of the study. The aim of the scientific research is to investigate the importance of information and communication technologies for training of specialists in information and analytical as well as political spheres. The certain tasks are set and solved according to the aim of the investigation, namely: information and knowledge as the most important resources and capital of the country's development in various spheres of society are considered; ICT as a factor of the state political and socio-economic development in the context of globalization process is defined; the interconnection between the growth of the Internet users and the need of preparing the society for the new conditions of learning and work is analyzed; the influence of the new ICT on the formation of new elites such as netocracy and infocracy is characterized; the influence of information and digital gap on the modern educational market and the need for training new staff for the analytical sector, journalism, political sphere, etc. is researched; the conditions of improving the level and quality of knowledge of the specialists training of these industries are determined and the contribution to the democratization of the country is proved.

The threats and problems of the ICT development in the political, information and analytical spheres are also identified, namely: the problem of providing access to the Internet to certain categories of citizens (vulnerable groups of the population); the problem of computer illiteracy of the population; the threat of privately distributing information flows, seizing information and communication resources of the country; insufficient level of competences and skills resulting from information inequality (or information / digital divide), etc. It is emphasized that the share of industries that provide the creation, transmission, processing and use of information is growing rapidly; therefore, the topic of training for the information and political spheres is relevant and prospective.

Keywords: ICT; education; information; staff; state; new elite; Internet; digital gap.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] I.Pigolenko, *Internet technologies as a means of formation of students' value orientations on the way to the information society (for example, NTUU "KPI")*, author's abstract. dis. cand. philosopher. sciences K., 2007, 20 p.(in Ukrainian).
- [2] O. Meleshchenko, *News media models: interconnection and interdependence of the concept and structure, subject matter*, author's abstract. dis cand. filol. sciences. K., 1993, 22 p.(in Ukrainian)
- [3] O. Chekmishev, *Fundamentals of Professional Communication. The theory and practice of news journalism*. K.: VPK "Kyiv University", 2004, 129 p.(in Ukrainian)
- [4] O. Chekmishev, "Ukrainian Journalism at the Transition Stage", *Editorial and Publishing: Experience, Problems, Future*. K.: RVC "Kyiv University", 1997, pp. 21-45.(in Ukrainian)
- [5] V.Rizun, *Information networks in mass media. INFO-TASS Channel*. K., 1992, 96 p.(in Ukrainian)
- [6] V. Rizun, "The Role of the MMC in a Democratic Society," *Journalism and Politics*, Vol. 2. K., 2001, pp. 13-15.(in Ukrainian)
- [7] V. Nedbay, "Conceptual basis of the political research of innovative media technologies in the system of

- political communication", *Political Science Herald*, № 42. К .: INTAS, 2009, pp. 239-248.(in Ukrainian)
- [8] V. Nedbay, *Modern Political Communications: Media-Political Aspect*, Monogr. Odessa, 2009, 328 p.(in Ukrainian)
- [9] A. Mytko, *Information Democracy: Realities and Challenges of Time*, Monogr. Lutsk: Tower-Print, 2014, 400 p.(in Ukrainian)
- [10] A. Chernov, *Global Information Society: Essence, Stages of Formation, Prospects for the Integration of Russia*, diss. cand. sciences. Moscow, 175 p.(in Russian).
- [11] N. Nalyvayko, "On the Issue of the Specifics of Modern Education Management", *Management in the Transformational Innovations: Challenges, Reforms, Achievements*, Part 2, Ch. 2, pp. 6-13.(in Ukrainian)
- [12] O. Shevchuk, O. Golobutsky, E-Ukraine. *Information society: to be or not to be*. К .: JSC Atlant UMS, 2001, 102 p.(in Ukrainian)
- [13] *Ukraine was on the 109th place by the number of Internet users*. [online]. Available at: <http://ua.racurs.ua/news/16150-ukrayina-opynylasya-na-109-misci-za-kilkistu-internet-korystuvachiv>.(in Ukrainian)
- [14] *Every second inhabitant of the Earth by 2017 will be an Internet user - the forecast*. [online]. Available at: <https://web.archive.org/web/20160329000559/http://proit.if.ua/novyny/424-kozhen-druhyi-zhytel-zemli-do-2017-bude-internet-korystuvachem-prohnoz.html>.(in Ukrainian)
- [15] A. Bard, J. Sodekvist, *NETocracies: New ruling elite and life after capitalism*. St. Petersburg: Stockholm School of Economics in St. Petersburg, 2004, 252 p.(in Russian).
- [16] A. Mytko, "Information and knowledge as a resource of non -ocracy in the countries of the European Union", *Integracja europejska: doświadczenie Polski i Ukrainy*. Lutsk-Lublin: Eastern Europe. nats Un-t them. Lesia Ukrainka, 2013, pp. 637-642.(in Ukrainian)
- [17] O. Sosnin, "Information sphere in the realization of the interests of innovative development of the nation", *Journal of the Verkhovna Rada of Ukraine "Veche"*. [online]. Available at: <http://veche.kiev.ua/journal/2675/>.(in Ukrainian)
- [18] A. Baranov, "Electronic Government in Ukraine? Will, When?", *Mirror of the Week*, No. 1, January 05. 2002.
- [19] A. Mytko, "Qualitative education in the field of information activity", *International scientific journal "Acta Universitatis Pontica Euxinus"*. Dnipropetrovsk-Varna, 2011, pp. 381-383.(in Ukrainian)
- [20] O. Khmelnsky, *Information Culture: Training for information work*, teaching, manual. К .: CST, 2007, 200 p.(in Ukrainian)
- [21] V. Ruban, "The whole world-theater", and people in it - infozombi ", *Correspondent*, 2012, September 12. [online]. Available at: <https://blogs.korrespondent.net/blog/users/3234906-ves-myr-teatr-a-luidy-v-nomu-infozombi>.(in Russian).
- [22] A. Mytko, *Political and System Measurement of Information Democracy*, diss. doc. polit. sciences.Lviv, 2015, 558 p.(in Ukrainian)
- [23] A. Polyakova, *Only 58% of Ukrainians use the Internet - research* [online]. Available at: <https://www.epravda.com.ua/news/2018/01/31/633590>. (in Ukrainian)
- [24] *On Approval of the Concept of E-Government Development in Ukraine*, the CMU Decree of December 13, 2010 N 2250-p. [online]. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-%D1%80>. (in Ukrainian)
- [25] S. Kulesh, *Vodafone Ukraine began to prepare the network for launch of 4G, by the end of next year, new LTE equipment will receive 3,500 base station operators* [online]. Available at: <https://itc.ua/news/vodafone-ukraina-nachal-gotovit-set-k-zapusku-4g-do-kontsa-sleduyushhego-godanovoe-oborudovanie-poluchat-3500-bazovyih-stantsiy-operatora/>.(in Ukrainian)

